



Rajavartiolaitos

Lausuntopyyntöne 14.3.2013 SM031:00/2012

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI RAJAVARTIOLAIN JA ERÄIDEN SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Sisäasiainministeriön rajavartio-osasto on pyytänyt oikeusministeriön lausuntoa otsikossa mainitusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Oikeusministeriö esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa.

Laki rajavartiolain muuttamisesta (lakiehdotus n:o 1)

4 luku Tehtäviä ja toimenpiteitä koskevat säännökset

Rajavartiolain 21 §:n (Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisin toimenpiteet) uusi 3 momentti (yhdessä 33 §:n kanssa) merkitsisi huomattavaa rajavartiolaitoksen tehtävien ja toimivaltuuksien laajennusta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä. Momentissa ei ole minkäänlaisia alueellisia toimivaltajauksia eikä juuri muitakaan rajauksia ("tarpeellisia poliisilain 2 ja 3 luvussa tarkoitettuja poliisin toimenpiteitä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tehtävässä").

Ehdotuksen niukkojen perustelujen mukaan kyse olisi poliisin johdolla tapahtuvasta yhteispartioinnista, joka ei liittyisi kiiretilanteisiin, päinvastoin kuin pykälän 1 ja 2 momentissa. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että poliisi ja rajavartiolaitos sopisivat laajasta poliisivaltuuksien käyttömahdollisuudesta hyvin avoimen säännöksen perusteella. Tämä on oikeusministeriön käsityksen mukaan ongelmallista perustuslain 2 §:n 3 momentin ja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön kannalta.

5 luku Toimivaltuussäännökset

Rajavartiolain 35 §:ään (Rajavartiomiehen voimakeinot) lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan rajavartiomiehellä olisi virantoimituksessa muiden voimakeinojen ohella oikeus hätävarjeluun siten kuin rikoslaissa säädetään. Tällaisessa hätävarjelussa rajavartiomies toimisi virkavastuulla. Arvioitaessa hätävarjelun puolustettavuutta olisi otettava huomioon

rajavartiomiehelle hänen koulutuksensa ja kokemuksensa perustella asetettavat vaatimukset.

Ehdotettu sääntely tarkoittaisi sitä, ettei rajavartiomiestä arvioitaisi enää siviilihenkilönä hätävarjelutilanteessa. Säännös vastaisi uuden poliisilain 2 luvun 17 §:n 2 momenttia. Ehdotus on oikeusministeriön käsityksen mukaan asianmukainen.

Lisäksi lakiin lisättäisiin uudet 35 b § varautumisesta voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittamisesta, 35 c § ampuma-aseen käytöstä ja 35 d § sitomisesta. Säännökset vastaisivat uutta poliisilakia. On aiheellista, että näistä yksilön asemaan merkittävästi vaikuttavista toimenpiteistä säädetään lain tasolla.

6 luku Rikosten ennalta estäminen ja selvittäminen

Ehdotettu rajavartiolain 42 §:n (Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikosasiat) 1 momentti säilyisi asiasisällöltään muuttumattomana. Pykälän 2 momentin sisältämään luetteloon lisättäisiin rajatarkastuksen yhteydessä havaitut kätkemisrikokset. Muutoksen ilmoitetaan korjaavan nykyisen tutkinnanvaraisuuden. Oikeusministeriöllä ei ole tältä osin huomautettavaa.

Pykälän sisältämiä luetteloita rajavartiolaitoksen tutkittavista rikosasioista selkeytettäisiin luettelemalla rajavartiolaitoksen tutkittavat rikosasiat omina alakohtinaan, mitä on pidettävä aiheellisena muutoksena. 2 momentissa tarkoitettuja rikoksia lienee pidettävä lähinnä rajavartiolaitokseen kohdistuvina, joskaan ero 1 ja 2 momentin mukaisten rikosten välillä ei vaikuta suurelta ja momenttien sisältämät luettelot voisivat olla yhdistettävissäkin.

Rajavartiomiehen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi säädettäisiin uudessa 43 a §:ssä. Pykälään siirrettäisiin voimassa olevan 41 §:n toimivaltuussääntely. Tätä pykälän järjestyksen muuttamista on pidettävä lakia selkeyttävänä muutoksena. Samoin on selkeyttävää, että poliisilain ja pakkokeinolain mukaiset toimenpiteet jaettaisiin eri virkkeisiin.

Säännöstä täydennettäisiin siten, että rajavartiomiehellä olisi käytössään poliisilain ja pakkokeinolain mukainen oikeus televalvontaan ja henkilön tekniseen seurantaan estettäessä ja selvitettäessä törkeää metsästysrikosta. Lisäksi rajavartiomiehellä olisi käytössään pakkokeinolain mukainen oikeus televalvontaan selvitettäessä törkeää laittoman saaliin kätkemistä.

Yksi rajavartiolaitoksen tehtävistä on metsästyslain noudattamisen valvonta. Ehdotettu rajavartiomiehen televalvontaoikeuksien ja teknisen seurannan oikeuksien laajentaminen on oikeusministeriön käsityksen mukaan aiheellinen toimenpide.

10 luku Rangaistussäännökset

Rajavartiolakiin lisättäisiin uusi 73 a § rajavartiolaitoksen tunnuskuva, virkapuvun ja rajavartiomiehen tunnuksen oikeudettomasta käytöstä. Näiden oikeudeton käyttö on jo nyt kielletty, mutta ei säädetty rangaistavaksi. Esitysluonnoksessa tätä uutta kriminalisointia on lyhyesti tarkasteltu eduskunnan lakivaliokunnan muotoilemien rikoslainsäädännön käytön yleisten edellytysten valossa. Niiden mukaan rikoslainsäädännölle on oltava hyväksyttävä peruste, kriminalisoinnille on kyettävä osoittamaan painava yhteiskunnallinen tarve ja säädettyvän kriminalisoinnin tulee olla ennaltaehkäisevä.

Vaikka uuden kriminalisoinnin tarve ei vaikuta aivan ilmeiseltä, ei oikeusministeriöllä kuitenkaan ole ehdotuksesta huomautettavaa, kun otetaan huomioon vastaavanlaiset rangaistussäännökset poliisilaissa ja puolustusvoimista annetussa laissa.

11 luku Erinäiset säännökset

Ehdotetuissa rajavartiolain uusissa 77 a–77 d §:ssä olisi säännökset rajavartiolaitoksen antamasta virka-avusta sotilaallisissa voimakeinoissa ja sitä koskevasta menettelystä. Ehdotetut säännökset yhdessä poliisilain 2 luvun 17 §:n 4 momentin muutosehdotuksen kanssa ovat asianmukaiset. Kuitenkin tulisi vielä tarkistaa 77 d §:ää siten, että säännöksestä kävisi selkeästi ilmi, mikä koskee 77 a §:ssä säädettyä virka-apua ja mikä muuta virka-apua.

Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta (lakiehdotus n:o 3)

Ehdotetut muutokset vastaavat merkittävilta osin eduskunnan käsiteltävänä olevia esityksiä poliisin henkilötietolainsäädännön uudistamisesta (HE 66/2012 vp) sekä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa (HE 30/2013 vp), minkä vuoksi oikeusministeriö ei katso tarkoituksenmukaiseksi lausua lakiehdotuksesta.

Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota ehdotettuun 28 §:ään, johon esitetään lisättäväksi maininta tietojen luovuttamisesta tulevan turvallisuusselvityslain mukaisia turvallisuusselvityksiä varten. Pykälässä säilyisi kuitenkin edelleen maininta tietojen luovuttamisesta kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa (588/2004) tarkoitettuja yhteisö- ja henkilöturvallisuusselvityksiä varten. Turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksessa lakiin kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista ei jäisi enää viittaussäännöksiä lukuun ottamatta säännöksiä yhteisö- ja henkilöturvallisuudesta, joten maininta tietojen luovuttamisesta kansainvälisten tietoturvallisuusvelvoitteiden mukaisiin tarkoituksiin tulisi poistaa lakiehdotuksesta.

Sisäasiainministeriö ottanee huomioon lakiehdotuksen voimaantulo- ja siirtymäsäännöksiä viimeistelyssä, että turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2014 puolivälissä.

Laki rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta (lakiehdotus n:o 11)

Rikoslain 45 luvun 27 §:ään lisättäisiin maininta sotilasrikossäännösten soveltamisesta myös rajavartijan peruskurssilla opiskeleviin, koska jatkossa he eivät olisi enää sotilasvirkaan nimitettyjä opintojensa aikana. Tämän opiskelijan aseman muutoksen vuoksi myös rikoslain muuttaminen on aiheellinen. Mainitussa pykälässä on jo nyt mainittu erikseen puolustusvoimissa sotilasvirkaan koulutettavat oppilaat.

Ylijohtaja



Pekka Nurmi

Lainsäädäntöneuvos



Jukka Lindstedt